

ACC. N:R M. 13357: 1-13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Pridjof Persson, Jonstorp
Härad: Luggude Berättare: " " "
Socken: Jonstorp Berättarens yrke: f. d. lantbr.
Uppteckningsår: 1954 Född år 1884 i Jonstorp

Man och kvinna. s. 1-13.

N. M. 39

ACC. N:R M. 13357: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

N. M. 39
/

Att svara på de första frågorna blir rätt kinnigt då det finns så många folk av alla de sorter. De som jag har haft mest beröring med är den jordbrukande befolkningen. Låck vare de många sammanslutningarna inom jordbruket. P. S. N. B. f. ingå jordbrukarna i en åktenskap med flickorna inom samma näringsgren. Jordbrukarnas flickor önska sig oftast till ett gott jordbruk. Det samma liksom ägaren till ett sådant skulle vara i dygd och anseende. Damsflickorna på bygden tycka bäst om de pojkar som äro mera pratsamma och flörtiga. De pojkar som äro allvarligt lagda ösidosättas ofta. Hur det ställer sig inom andra samhällsgrupper vet jag ej.

Enn man, jordbrukare t. ex. som köper sin egendom är alltid eftertraktad. Goda egenskaper hos en man räknas mycket och köptämlighet. Motståndande liksom kvinnan är sparsamhet och skötsel av hemmet.

Att en hant hade kvinnutygerna berodde först och främst på att han såg bra ut, dansade väl och skötte sin skivvagn.

Det ansågs tvivligt att vara artig mot en kvinna att bjuda herrare till bord, att följa herrne herr på kvällen efter en bjudning. Oövligt beteende bestod i dåligt och dunt på fot - drift. f. d.

Det var ej skamligt att visa värdet i betyg-
ser vid sammankommanden - isynnerhet de
som skulle bli på folk.

De persedlar som en man oftast bar på sig var
en fickkvinn, blyerts med notbok, klucka, knapp och
hatt. Knapp användes endast av äldre män. Äldre
män bär alltid skägg. Någon man på lands-
bygden som låtit tatuera sig vet jag knappast -
militärens möjligen. Det var många yngre män
som hade färbilden för smycken - sådana var
ringar på fingrarna, örhängen. Parasoller kunde

stundom komma i fråga. Pådana män kalla-
des oftast "högjårdsaridar".

Det var ej alls uppassande för en man att intres-
sera sig för väster. Kunstnärer som endast passade
en man var något uppdrag inom cukeren:
kommunalordförande, fjärdingsorator, sparbank.
Dessa personer voro mera ansedda i sveknen.

För det en man som upstod med pueri an-
sågs han vara begåvad på hundets vägar. Kvin-
nor voro även duktiga här till. Fiol, harmonica
och orgel voro de instrument som användes.

Om de manliga medlemmarna hade varsin möb-
ler vet jag ej, vid spisen stod alltid en s.k. "vrbänk"
som alltid användes, den stod sällan "tom". För det
undantagsfallet hade dessa rum för sig.

Det kvinnliga idealet bestod fört och främst
i vackert utseende, lång och slank, mjuk och mer
fyllsläta och ej tvill sig framme - som det heter;

kunnighet i arbetet var även uppskattat.

De kvinnor: husmodern oftast var den ledande kraften i hushållstidningen i anseende. För det en respektabel kvinna ställde hon ej till sin bjudningar och ledde hushållsbudgeten. Mannen och kvinnan i hushållstidningen var ett allmogande. Alla familjemedlemmarna var lika värderade.

Bröder och systrar ofta alltid tillsammans, men män och kvinnor ofta på sig först.

En kvinna hade frihet att göra sig och utgå med andra hur hon ville. Hon hade tillträde var som helst och hon valde ställen som hon tyckte var och ville besöka. Det var ej varstänligt om en kvinna badade, i havet. Vid kyrkbesök eller alltid kvinnorna till värdster. Närvarande kvinnor hos sina män till kyrkan, i likversioner gå alltid klättringarna närmast efter liket, sedan är det samma var de andra gå efter, på bjudning

knüttade var de placerade sig. Om en kvinna har deltagit i någon stämning eller sammanträdde för vet jag ej. Blev en kvinna ämba och ägare till egen. Dömen fick hon själv åfaga sig skötelmar denna.

Förblåde hade kvinnorna i vardagslag, om cön. dagar och vid mindre kapperer ett bättre, bruch och uthängen. En flicka som gifte fick alltid en ekiska med sig till det nya hemmet. En kvinna bar stundom häret bart, ett kläde eller "huckle" bands om huvudet. Sällan sågs någon kvinna med kurtklippt hår.

Om en kvinna fick ett barn före äktenskapet blev det omfålat i bygden, var det en ämba blev skvallet om denna händelse ej helt värre. Ett väkt barn i ett äktenskap spelade ej någon roll varken om mannen eller kvinnan hade ett sådant. Huvudsaken var att de älskade varann.

Att en kvinna ned eller sigslade med häften an-
sågs räckt och duktigt, men sällan sågs en kvinna
rida. Kvinnor sågs ofta, även på vägar.

Att en kvinna hade fallenhet för trolldom var ytterst
sällsynt. Om en kvinna hade makt att skada
någon med trolldom har jag visserligen hört omfå
men det vill jag ej sätta för till. För man stadd
i något ärende och den första människa man
mötte var en gammal kvinna kunde man lugnt
vända om eller taga en annan väg. Detta gällde
en man, men om en kvinna mötte annan be-
tydde ej något. Måte med en ung flicka var alltid
lychsam.

Fåga många nyfärdigheter upp i klädedräkt och
seder var det alltid kvinnorna som gick före. Män-
nen följde ganska fort efter.

Kvinnorna hade oftast sina egna rum och
liggplatser som sommartid var belägna på loftet.

ACC. N:R M. 13357:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7

Barn och cystor delade ofta bädd, men endast i yngre år.

Snickarsyftet var ett ansett yrke, likaså murare- och skomakersyftet. Föraktade yrken var sofare, fram var erandrig när han kom till ställerna där han skulle utföra sitt arbete.

Det var vissa arbeten som en karl ej befattade sig med: mjölkning och matlagning - denna senare till sig själv i nödfall. Men frädgårdarbete och husränsning, jårnte hårpluckning och kvinnoarbeta, vävning ingick ej i mannens arbete, men väl stickning av grövre plagg som strumpor. Vi äro här fingo kvinnorna stundom hjälpa till med så gott de förmådde. Ett varligt kvinnoarbeta var när lera till krusverkens äggarna skulle beredas. En pojke fick hjälpa till i köket - diska och forka. Både pojkar och flickor fingo alltid hjälpa till med skötsel av kreaturen på en gård - "färapåg och gärapåg".

Andra arbeten ansågs ej oledliga för någon.

De arbeten som en självförsörjande kvinna fick göra voro: tvättning, sömnad och även stickning. Det var en och annan kvinna som befattades med läkebrevst. En kvinna här i närheten var mycket anlitad för läkning av berubst, patienter från ifrån liggande uter anlitade henne. En annan kvinna anlätades för ögonskadur vilka elutade med förbrustan symen på något av ögonen. Kvinnorna brukade gräva i jorden, sprida ut gödseln, se till att dörrar och fönster ^{sfängdes} fick vern som helst i huset. De flesta djur i ladugården fingo kvinnorna sköta när männen var på arbete-ckage. Även kvinnorna fingo deltaga i inkörning av skörden.

Mjölkaringen fick kvinnorna utföra. Tid tvättning och byt fingo männen bära eller köra vatten.

Tid clättes fingo kvinnorna sprida ut ^{det} avbruggna gräset, vid stackning fingo de rätta ihop drivet.

En kvinna hade vanligtvis en oförligt lång arbetsdag. Utom hennes utförande fick hon göra en massa inomhusarbete efter det hon gjort ute.

Ett arbetslag av män var alltid gruppvis - flera historier utlöste varandra under ljudliga skratt från den medarbetande, men när kvinnorna var med gick det mera, hyfsat tillaga. Det ansågs ej olämpligt att en kvinna deltog i ett manligt arbetslag - fruktning t. ex. Det var tvärtom när en kvinna var närvarande eller kom på besök. Då chattrades det mycket på båda sidor t. o. m. om deras förflutna.

Om kvinnorna varit med om någon färdagfest om endast man utfört arbetet vet jag ej. Var någon kvinna behjälplig med något byggnadsarbete fick hon såberligen vara med på festen. I s. h. fruktningen fingo alltid kvinnorna vara med ty ett sådant åtgärdar uppgift av dem. Om kvinnorna var tillsammans vid ett "brydegille" var alltid en främmande besökare välkommen,

då varje skärvt och glann ägning med de barnna.

Om maner till en kvinna som födde barn vet jag ej och ännu långt mindre en främmande man, funder. gumman eller barnmorskan och en hjälpkvinna voru de enda närvarande. Det gjordes intet vid männen i gården vid en sådan akt. Till barnafadern sådes endast att han låg på "gåsbacken" de dagar kvinnan låg. Kom en främmande man till gården under tiden när barnet föddes, sådant har upptecknaren till detta förmodat varit inte för.

Gedmodern bar fram barnet till dopet. Paddrar voru oftast släktingar, fanns ej lämpliga sådana fick goda vänner stå paddar.

I undringefällandet av liket var oftast kvinnogöra tvättning, likklädselns påläggande och blommor i händerna. För det ett tyngre lik fick någon man hjälpa till. Klippning av håret vet jag har förekommit, men väl sakning som utfördes av någon man.

De likbistor jag i yngre år sett vara svart. Kistans
kanter var belagda med svart flås som hängde utöfver
sen locket påsatts. En blombukett prydde alltid locket.
Alla likbistor jag sett vara alla lika, varseft likets kön
eller det var ett barn. Jag har varit med om begravningar
där endast ett lik förekommit.

Släktingarna till den döde gingo alltid efter liket.
Andra begravningsgästas gingo efter hus som helst.

Någon sorts anordning på kistarna i begravnings-
processionen som skulle ange likets kön har jag ej hört.
Jag hört av min fader (född 1844) att den stora kyrk-
klockan ringde först om liket var en man, den lilla om
liket var en kvinna.

Fylljulen hade kvinnorna fullt upp med arbete,
slakt, bak, bryggd och tvätt. Till påsk, pingst och
andra högtidsdagar gick det enklare tillväga. Den van-
liga chöfisen av herrniet kunde ej försämrades. Då det
alltid bakades till dessa högtider fingo männen eldabakugnarna.

Både pojkar och flickor vidnade gemensamt dans och lekar. Det var både pojkar och flickor som vidnade med sådant. Det var sed oft dann om vinterkvällarna användades vid någon görd där en förr "sal" befarrat, isynnerhet vid pelen. Stundom hade flickorna ensamma bjudningar.

Fyll en middag ^(dans) ginga både pojkar och flickor ensamma dit men även i mindre sällskap.

Både pojkar och flickor stämde ofta möte med varandra, även var det mötesplatser här och där för gemensamt prat och skämt.

En flicka som var efterhängsen mot pojkar kallades "pöga för", en pojke i samma stil var en "Lusapög".

Ungdomens förhållanden till varandra var i allmänhet god. Ibland hos pojkar kunde någon gång vara något grovt, men det mera individuellt, sexuellt prat hörde alltid till pojkar emellan.

Det var alltid någon pojke em lästade sig ha till
sine flickorna. Alltid var det skämt pojkas och
flickor emellan, samma var de nöjades. Både
flickor och pojkas kunde ha öknar, i synnerhet
fjärstefolk. Men gammalt kunde på sig ett sådant
fildelat. Sista öknar var: Kal dinare, detta
trädde sig av högljud och skrällande prat. Räfte-
pells var ett annat, det röda håret var frölig an-
ledning till detta. Muppe, detta var jag ej anledning
till. Öknar bland kvinnligt fjärstefolk var
bland andra: kolpiet, stora duner; grå röst och
hög röst: stora grå var ett stort pruttrumme och mörk.
Hade en kvinna något sådant namn använde
det sällan och hon var lika högt värderad för det,
och jag vet ej om hon ens sjölv visste om något
sådant.
